

ТАДБИРКОРЛИК СУБЪЕКТЛАРИНИНГ ИННОВАЦИОН РИВОЖЛАНИШИДА СОЛИҚ ИМТИЁЗЛАРИНИНГ АҲАМИЯТИНИ ОШИРИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ

Тўхсанов Қудратилло Нозимович

PhD, Тошкент давлат иқтисодиёт университети Солиқлар ва суғурта иши кафедраси доценти. Тошкент, Ўзбекистон.

qudrat8039@gmail.com

ORCID: 0000-0001-6964-278X

DOI: https://doi.org/10.55439/EIT/vol10_iss6/a43

Аннотация

Ушбу мақолада тадбиркорлик субъектлари инновацион фаолиятини солиқлар воситасида рағбатлантириш йўналишлари ёритиб берилган. Шу билан биргаликда корхоналарда инновацион фаолиятни солиқ имтиёзлари воситасида рағбатлантиришда қўлланиладиган халқаро меъёрлар ва механизмлар келтириб ўтилган. Таҳлиллар натижасида тадбиркорлик субъектлари инновацион фаолиятини рағбатлантиришда хорижий давлатларнинг илғор тажрибаларидан фойдаланиш истиқболлари бўйича илмий хулосалар олинган.

Калит сўзлар: инновацион фаолият, бизнес субъектлари, солиқ механизми, солиқ имтиёзлари, халқаро солиқ принциплари.

Аннотация

В данной статье особое внимание удалено к направлениям стимулирования инновационной деятельности субъектов предпринимательства при помощи налогов. При этом приводятся международные стандарты и механизмы, используемые для стимулирования инновационной деятельности предприятий посредством налоговых льгот. В результате анализа получены научные выводы о перспективах использования опыта зарубежных стран в стимулировании инновационной деятельности субъектов предпринимательства.

Ключевые слова: инновационная деятельность, хозяйствующие субъекты бизнеса, налоговый механизм, налоговые льготы, международные принципы налогообложения.

Abstract

In this article, directions for stimulating the innovative activities of business entities using taxes are highlighted. At the same time, the international standards and mechanisms used to stimulate innovative activities in enterprises using tax incentives are cited. As a result of the analysis, scientific conclusions were obtained on the prospects of using the best practices of foreign countries in stimulating the innovative activities of business entities.

Keywords: innovative activity, business entities, tax mechanism, tax benefits, international tax principles.

Кириш

Мамлакатимизнинг кейинги йилларда қўлга киритган илмий ютуқлари ва техник ривожланиш даражаси иқтисодий ўсиш динамикасини белгилаб бермоқда.

Дунёда инновациялар, тадқиқотлар ва ишланмалар аксарият ривожланган ва ривожланаётган мамлакатларда сиёсий амбицияларнинг муҳим қисми ҳисобланади. Корхоналарнинг инновацион фаолиятини ривожлантириш миллий иқтисодийнинг муваффақиятли ишлаши учун асос бўлиб хизмат қилади. Иқтисодий ўсишнинг замонавий моделига ўтаётган давлатларда инновацион фаоллик даражаси жаҳон қудрати учун қабул қилиб бўлмайдиган даражада паст бўлиб қолмоқда. Илм-фан ва инновацияларни ривожлантиришни рағбатлантириш ва инфратузилмавий қўллаб-қувватлаш билан боғлиқ давлат томонидан қўйилган мақсадлар тўлиқ амалга оширилмаяпти. Янги технологиялардан тижорат мақсадларида фойдаланиш ҳисобига ички ва ташқи бозорларда рақобатбардошликни оширишга кўпинча тадқиқот лойиҳаларининг якуний босқичларининг ёмон ишлаб чиқилганлиги, инновацион истиқболларнинг йўқлиги, таклиф этилаётган технологик ечимларнинг паст даражаси ва мамлакатимизда корхоналарнинг инновацияларни амалий татбиқ этишга қизиқишининг заифлиги тўсқинлик қилади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 6 июлдаги «2022 - 2026 йилларда Ўзбекистон Республикасининг инновацион ривожланиш стратегиясини амалга ошириш бўйича ташкилий чора-тадбирлар тўғрисида»ги 307-сонли қарорининг 6-бандида «Inno technopark» МЧЖ ва унинг резидентларига Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 30 июндаги «Республикада ахборот технологиялари соҳасини ривожлантириш учун шарт-шароитларни тубдан яхшилаш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПФ-5099-сон Фармонининг 5-банди билан IT-парк резидентларига берилган имтиёзлар (ижтимоий солиқдан ташқари) ва преференциялар 2022 йил 1 августдан бошлаб татбиқ этилиши кўзда тутилган. Шу билан биргаликда «Яшнобод» инновация технопарки резидентлари учун 2022 йил 1 августдан бошлаб 2025 йил 1 августга қадар айланмадан олинадиган солиқ ставкаси 1 фоиз этиб белгиланди.

Амалда инновациялар иқтисодийга ҳали ҳам кам таъсир кўрсатмоқда ҳамда миллий миқёсда инновацион фаолиятнинг таъсири деярли сезилмайди. Миллий иқтисодийда фаолият олиб бораётган корхоналарнинг илм-фан ва инновацион фаолиятини ривожлантиришдаги асосий муаммоларни бартараф этиш давлатнинг тегишли иқтисодий сиёсати билан катта ресурс ва вақт харажатларини талаб қилади.

Мавзуга оид адабиётлар таҳлили

Инновациялар учун солиқ имтиёзлари масаласини кўриб чиқишдан аввал инновация нима эканлигини аниқлаб олишимиз лозим бўлади. В.Сантонинг фикрига кўра, инновация ижтимоий техник ва иқтисодий жараён бўлиб, ғоялар ва ихтиролардан амалий фойдаланиш орқали уларнинг хусусиятлари, маҳсулот ёки технологияларнинг хусусиятлари жиҳатидан энг яхшиларини яратишга олиб келади ва агар бозорда янгилик пайдо бўлса, қўшимча даромад келтириши мумкин[1].

Дарҳақиқат, шунга ўхшаш таърифни Б.Твисс таклиф қилади, у инновацияни ихтиро ёки ғоянинг маълум иқтисодий мазмунга эга бўлиш жараёни сифатида тавсифлайди, муваффақиятли инновация эса янги объектнинг бозордаги таклифи бўлиб бунинг учун истеъмолчи қўшимча пул тўлашга тайёр[2]. Бу ёндашув иқтисодчи олимлари Н.Лапин ва А.Титов асарларида ҳам ўз аксини топган.

О.Водачкова ва Л.Водачек инновацияларнинг моҳиятини кўриб чиқишда тизимли ёндашув қўллаш лозим деган фикрни илгари суради. Уларнинг фикрича,

инновациялар орқали корхоналар фаолиятининг исталган соҳасида миқдорий ва сифат ўзгаришлари амалга оширилиши мумкин бўлган тизим сифатида корхона фаолиятининг мақсадли ўзгаришини тушуниш мумкин бўлади[3].

Бироқ, "инновация" ва "инновацион фаолият" моҳиятининг барча кўриб чиқилган таърифларидан келиб чиқиб солиқ имтиёзлари беришда солиқ мақсадларида фойдаланишга имкон бермайди. Аксарият ҳолларда улар маҳсулот, иш ёки хизматни "инновация" ёки "инновацион фаолият" сифатида тан олиш фактини белгилаш ва ҳужжатлаштириш имкониятини бермайди.

Солиқлар воситасида рағбатлантириш мақсадида К.Штайнберг "инновация" тушунчасининг моҳиятини қуйидагича белгилайди: инновация-бу илгари мавжуд бўлмаган янгилик, янги ҳодиса, кашфиёт, ихтиро, ишлаб чиқаришни ташкил этишнинг янги усули ва бошқалар бўлиб бунинг учун муаллифга инновация фактини тасдиқловчи патент берилади.

Солиқ муносабатларида инновацияларнинг моҳиятини бундай аниқлаш солиқ хизмати органлари томонидан бундай ташкилотларга солиқ имтиёзлари шаклида солиқ рағбатларини тақдим этишда "инновация", "инновацион фаолият"ни аниқ талқин қилишга олиб келади[4].

Инновацион фаолият учун солиқ имтиёзлари муаммоси жуда долзарб ва кўплаб тадқиқотчиларининг Л.Гохберг[5], М.Косов[6], О.Никулина, Г.Соболева[7] ва бошқаларнинг илмий тадқиқотларда ўз аксини топган. Уларнинг аксарияти бугунги кунда инновациялар учун тақдим этилаётган солиқ имтиёзларининг амалдаги механизми замон талабларига жавоб бермайди. У самарали ва тадбиркорлик эҳтиёжларини тўлиқ қаноатлантирмайди, шунинг учун солиқ имтиёзларини тақдим этиш механизмидаги ёндашувларни қайта кўриб чиқиш зарур деган хулосага келишди.

Тадқиқот методологияси

Тадқиқот давомида миллий солиқ тизимида тадбиркорлик субъектларининг инновацион фаолиятини солиқлар воситасида рағбатлантиришнинг амалдаги ҳолати ҳамда инновацион фаолиятни ривожлантиришда соҳага тақдим этилаётган солиқ имтиёзлари ва преференциялари самарадорлигини оширишда хорижий давлатларнинг илғор тажрибаларидан фойдаланиш йўналишларини белгилаб олиш жараёнида мушоҳада, индукция ва дедукция, динамик қаторлар, иқтисодий-статистик таҳлил ва синтез, статистик гуруҳлаш, тизимли таҳлил, таққослаш ва бошқа усуллардан фойдаланилган.

Таҳлил ва натижалар

Тадбиркорлик субъектларининг инновацион фаолияти учун солиқни рағбатлантириш режимининг давомийлиги ҳақида тўхталиш мақсадга мувофиқ ҳисобланади. Гап шундаки, тасдиқланган инновацион мақомга эга янги маҳсулотлар ишлаб чиқаришни бошлаган ҳолда ушбу маҳсулотлар бошқа янгилик пайдо бўлгунча бир мунча вақт янгиликка эга бўлади. Шунга асосланиб, патент нима эканлигини тушунтириш лозим бўлади.

Солиқ тизими бозор иқтисодиётининг асосий элементларидан бири ҳисобланади. У давлатнинг тадбиркорлик фаолиятини ривожлантиришга таъсирининг энг муҳим воситаси бўлиб, мамлакатни ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг

устувор йўналишларини белгилайди. Шу билан бирга, солиқ тизими давлатнинг солиқ сиёсати асосида шаклланади.

Кейинги йилларда давлат солиқ сиёсатининг устувор йўналишлари доимий равишда замонавийлаштирилиб, пировард мақсадларга эришиш усуллари аниқлаб олинмоқда. Шунинг учун ҳар йили солиқ қонунчилигига фундаментал характерга эга бўлган кўплаб ўзгартиришлар киритилади. Жаҳон амалиётида барқарор бўлмаган иқтисодий сиёсати самарадорлигини ошириш масалалари алоҳида аҳамиятга эга ва шу муносабат билан замонавий иқтисодий сиёсатнинг асосий ҳаракатлантирувчи кучи бўлган тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш ва ривожлантиришда солиқларнинг роли ортиб бормоқда.

Замонавий иқтисодий сиёсати иккита асосий вазифани - миллий иқтисодий модернизация қилиш ва бюджет тизими даромадларининг зарур даражасини таъминлашга қаратилган бўлиши керак. Солиқ солишнинг таркиби, даражаси, тадбиркорлик фаолияти ва тадбиркорликнинг инновацион фаолиятини ривожлантириш учун қулай шарт-шароитларни яратиши керак.

Солиқ сиёсати доирасида анъанавий равишда ишлаб чиқариш ва илмий-техник тадқиқотларга инвестицияларни рағбатлантирадиган солиқ имтиёзлари ва бошқа иқтисодий воситалар тизими шакллантирилади. Мамалакат миллий иқтисодий сиёсатининг асосий муаммоларидан бири бу унинг техник жиҳозланишининг пастлиги, ускуналар паркиннинг ёмонлашиши ва натижада умуман иқтисодий сиёсатнинг паст маҳсулдорлиги ҳисобланади. Шу муносабат билан, ҳозирги босқичда миллий солиқ сиёсатининг асосий вазифаларидан бири асосий воситаларни модернизация қилиш, янги маҳсулотлар ишлаб чиқаришга қаратилган инновацион фаолиятни рағбатлантиришдир. Ушбу муаммони ҳал қилишда энг катта самарага солиқ имтиёзлари ва преференциялар тизими орқали эришиш мумкин.

Замонавий иқтисодий сиёсати солиқ имтиёзларини тақдим этишда иккита катта синфга фарқланади, булар: солиқ имтиёзлари ва солиқ преференциялари ҳисобланади. Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодексининг 75-моддасида солиқ имтиёзларига қўйиладиган таъриф берилган. Солиқ имтиёзлари деб солиқ тўловчиларнинг айрим тоифаларига бошқа солиқ тўловчиларга нисбатан солиқ тўғрисидаги қонунчиликда назарда тутилган афзалликлар, шу жумладан солиқни тўламаслик ёки уларни камроқ миқдорда тўлаш имконияти айтилади. Шу билан биргаликда Солиқ тўловчига солиқларни тўлаш бўйича муддатни кечиктириш (бўлиб-бўлиб тўлаш) имконияти берилиши солиқ имтиёзлари ҳисобланмайди.

Юқоридаги таъриф юзасидан таъкидлаш жоизки, Ўзбекистон Республикаси солиқ кодексига белгиланган солиқ имтиёзининг таърифи ҳуқуқий нуқтаи-назардан етарлича аниқ шакллантирилмаган, бу эса баъзи ҳолларда солиқ кодексининг қоидаларига мувофиқ бошқа воситаларни солиқ имтиёзларига киритиш имконини беради.

Солиқдан озод қилиш - бу алоҳида объектлар ёки потенциал солиқ тўловчилар гуруҳларини солиққа тортишдан ва солиқ ставкаларини пасайтириш билан боғлиқ бўлган имтиёзлар турларини 0% ставкадан фойдаланишгача чиқариб ташлайдиган солиқ имтиёзларининг бир тури ҳисобланади.

Солиқ чегирмалари - бу солиқ базасини ундан маълум харажатлар, даромадлар ва мол-мулкни чегириб ташлаш, шунингдек солиқ манбаидан чегириб ташлаш орқали камайтиришга қаратилган имтиёзлар тури.

Солиқ имтиёзларини таҳлил қилиб, сиз маъно жиҳатидан ўхшаш тушунчага дуч келишингиз мумкин – бу солиқ преференцияларидир. Замоनावий иқтисодий луғатда преференциялар - бу айрим тоифадаги ташкилотлар ва шахсларга фаолиятнинг айрим турларини қўллаб-қувватлаш учун бериладиган имтиёзлар ҳисобланади. Преференциялар солиқ тўловини камайтириш, божхона тўловлари бўйича чегирмалар, тўловлардан озод қилиш ва фойдали кредитлар бериш шаклида амалга оширилади[8].

Н.Тютюрюков солиқ преференциялари бўйича қуйидаги таърифни таклиф қилади: Солиқ преференциялари - бу давлат томонидан солиқ тўловчиларнинг айрим тоифаларига солиқ мажбуриятлари миқдорини турли йўллар билан камайтириш шаклида имтиёзлар бериш: солиқ ставкаларини пасайтириш, солиқ солинадиган объектларидан чегирмалар бериш, солиқлар (йиғимлар) тўлашни кечиктириш, солиқ ставкаларини камайтириш. солиқ тўловчи сўзсиз бажариши шарт бўлган солиқларни (йиғимларни) ҳисоблаш ҳисобланади[9].

А.Баландина солиқ преференцияларининг қуйидаги таърифни беради, унда у преференциялари ва имтиёзлари ўртасидаги асосий фарқни – мажбурий эканлигини кўрсатади: “Солиқ преференциялари - бу давлат томонидан солиқ тўловчиларнинг айрим тоифаларига имтиёзларни мажбурий бўлган шартларда солиқ мажбуриятлари миқдорини камайтириш шаклида тақдим этишдир”[10].

Шундай қилиб, преференцияларнинг ҳар хил таърифлари билан барча муаллифларнинг фикрлари бир нарсага мос келади: солиқ преференциялари-бу айрим тоифадаги солиқ тўловчиларга фаолиятнинг айрим турларини рағбатлантириш мақсадида солиқ юқини камайтириш шаклида бериладиган афзалликлардир. Юқоридаги таърифлардан кўриниб турибдики, солиқ имтиёзлари ва преференциялари маълум даражада яқин, лекин айни пайтда тўлиқ синоним бўлмаган мустақил ва турли тушунчалар ҳисобланади.

Солиқ преференциялари учун Д. Баязитова томонидан берилган таърифи: “солиқ преференциялари- бу солиқ ва йиғимлар тўғрисидаги қонун ҳужжатларида назарда тутилган ва бошқа солиқ тўловчиларга нисбатан белгиланган асослар мавжуд бўлганда солиқ тўловчиларнинг айрим тоифаларига бериладиган афзалликлар. Солиқ мажбуриятларининг якуний суммаларини сақлаб қолган ҳолда солиқлар ва улар бўйича босқичма-босқич тўловларни тўлашнинг белгиланган муддатларини кейинга қолдириш ва қоида тариқасида қарз миқдори бўйича фоизларни ҳисоблашдан иборат”[11].

Олинган таърифлар солиқ имтиёзлари воситаларини 1-расмдаги схема шаклида тақдим этишга имкон беради.

Инновацион фаолиятни солиққа тортиш бўйича чора-тадбирларнинг самарадорлиги солиқ имтиёзларининг қуйидаги тамойилларига риоя қилиш муҳимлигини белгилайди:

Мақсадли характерлар принципи.

Ресурс концентрацияси принципи.

Ўсиш нуқталарини танлаш принципи.

Солиқ имтиёзларини беришнинг долзарблиги принципи.
Солиқ имтиёзлари самарадорлигини баҳолаш принципи.

1-расм. Солиқни рағбатлантириш воситалари

Манба: Муаллиф ишланмаси.

Инновацион фаолият учун солиқ имтиёзларини қўллашнинг хорижий амалиёти аксарият давлатлар солиқ имтиёзлари ва инновацион фаолиятни тўғридан-тўғри молиялаштиришнинг мувозанатли бир-бирини тўлдиришга интилмоқда деган хулосага келишимизга имкон беради.

Бундан ташқари, кўрсатилган инновацион фаолият билан шуғулланадиган ташкилотлар учун муайян операциялар учун солиқ имтиёзлари ажратилган.

Жаҳон амалиётида солиқ имтиёзларининг учта асосий гуруҳи мавжуд:

Солиқдан озод қилиш, солиқ чегирмалари ва солиқ кредитлари.

Солиқ имтиёзлари маълум объектларни ёки потенциал солиқ тўловчиларнинг айрим гуруҳларини солиққа тортишдан истисно қиладиган ва пасайтирилган солиқ ставкаларидан фойдаланиш билан боғлиқ бўлган имтиёзларни ўз ичига олади. Ушбу имтиёзлар гуруҳига қуйидагилар киради:

- солиқ амнистияси - солиқ тўловчиларнинг айрим гуруҳларининг ундирилмайдиган солиқ қарзларини бекор қилиш (ҳисобдан чиқариш);
- солиқ таътиллари - алоҳида солиқ тўловчиларни маълум вақт давомида ҳар қандай солиқдан озод қилиш;

– солиқ тўловчиларнинг консолидацияланган гуруҳларини шакллантириш.

Солиқ имтиёзлари (чегирмалар) солиқ базасини камайтиришга қаратилган имтиёзлардир. Чегирмалар одатда солиқ тўловчининг солиқ базасини камайтирадиган харажатлари, шунингдек, маълум даромад ва мол-мулкнинг солиқ базасидан ажратмалар билан боғлиқ.

Солиқ имтиёзлари деганда солиқ манбаини камайтиришга қаратилган имтиёзлар тушунилади. Солиқ имтиёзлари ва преференцияларнинг махсус гуруҳи сифатида солиқ имтиёзларини қуйидаги турларга бўлиш мумкин:

- ҚҚС ставкаси 0 фоизда қўллаш муносабати билан, масалан, тўланган солиқ қайтариб бериш масаласи;

- иш ҳақи миқдорини камайтириш (ялпи солиқ);

- солиқни кечиктириб тўлаш имконияти;

- тўлов муддатининг 3 ойдан 1 йилгача кечиктириш. Бу табиий офат бўлиши, бюджетдан молиялаштиришнинг кечикиши, банкротлик таҳдиди ва бошқалар натижасида зарар кўрган тақдирда тақдим этилади;

- солиқ тўловларини маълум муддат ичида ва маълум чегаралар ичида камайтириш, сўнгра кредит суммаси ва ҳисобланган фоизларни босқичма-босқич тўлаш имконияти.

Инновацион ташкилотлар томонидан қўлланиладиган солиқ имтиёзларининг кенг доираси дунё тажрибасида асосан айрим ҳудудларини ривожлантиришга қаратилган. Махсус ҳудудларда қўлланиладиган имтиёзлар умумий солиққа тортиш тизимини қўллайдиган инновацион корхоналарнинг солиқ юки даражасини соддалаштирилган солиққа тортиш тизимини қўллайдиган ташкилотлар даражасига яқинлаштиради. Илғор ижтимоий-иқтисодий ривожланиш ҳудуди аҳолиси учун белгиланган қатъий талаблар кичик ва ўрта бизнес субъектларининг дастурда иштирок этиш ва имтиёзлар олиш имкониятини чеклайди.

Бундан ташқари, молиявий, инфратузилма сабаблари ва тегишли муаммолар туфайли тадбиркорлик субъектларини маълум бир зонага, ҳатто мамлакатнинг битта субъекти доирасида кўчиришнинг қийинлиги сезиларли чекловдир.

Шахсий операциялар бўйича солиқ имтиёзларининг камчиликлари шундаки, улар бир марталик характерга эга ва кичик ва ўрта бизнес учун қўшимча имтиёзлар бермайди.

Дунё миқёсида муқобил вариантларнинг кенг доираси мавжудлиги, хорижий тажрибадан фарқли ўлароқ - солиқ имтиёзларидан фойдаланиш, солиқ тўловчилар тўлов, шошилиничилик ва тўлов шартлари бўйича кечиктиришни эмас, балки тўлиқ озод қилишни афзал кўрадилар.

Булар, биринчи навбатда, мамлакатимизда «Inno technopark» МЧЖ ва унинг резидентларига, IT-парк резидентларига берилган имтиёзлар (ижтимоий солиқдан ташқари) ва преференциялар ва «Яшнобод» инновация технопарки резидентлари учун айланмадан олинадиган солиқ ставкаси 1 фоиз этиб белгиланиши махсус иқтисодий зоналар, юқори технологиялар соҳасидаги технопарклар резидентлари учун солиқ таътиллари тақдим этилган.

Хулоса ва таклифлар

Солиқ тўловчиларни мажбуриятлардан тўлиқ озод қилиш ёки солиқ мажбуриятларини маълум муддат ичида қисман бекор қилиш хорижий

мамлакатларда илмий-тадқиқот ишлари учун солиқ имтиёзларидан ҳам кўпроқ имтиёзлар яратади.

Бундан ташқари, мамлакат миқёсида тадбиркорлик субъектлари даражасида ҳам устувор инвестициялар иштирокчиларига ва мамлакатнинг айрим ҳудудларига инновацион лойиҳалар бўйича тўлиқ озод қилиш ёки солиқ ставкасини пасайтириш кўринишидаги солиқ имтиёзлари берилади.

Шундай қилиб, хорижий мамлакатларда ва мамлакатимиз солиқ тизимида мавжуд солиқ имтиёзлари, солиқ преференциялари, инвестицион солиқ кредити маъносини, қўллаш тартиби ва шартлари билан сезиларли даражада фарқ қилувчи элементлар ҳисобланади.

Масалан Россия федерациясида иккала элементнинг номларида мавжуд бўлган “кредит” атамаси семантик таркибда кредит сифатида ишлатилади ва тўлов, шошилиничлик ва тўлаш шартларида тақдим этилади.

Шу билан бир қаторда хорижий мамлакатларда – “кредит” бухгалтерия атамаси сифатида қўлланилиб, бу солиқ тўловчининг солиқ мажбуриятларини маълум харажатлар миқдорининг белгиланган фоизига камайтиришни назарда тутди. Сўнгги йилларда хорижий мамлакатларда солиқ имтиёзларини қўллаш амалиёти кенгайиб бормоқда. Улар асосан кичик ва ўрта бизнес субъектлари томонидан кўпроқ талаб қилинадиган илмий-тадқиқот ишлари учун тўлиқ ҳажмда қопладиган солиқ имтиёзларига ўтадилар. Бироқ, энг йирик солиқ тўловчилар томонидан бу преференциялар қўллаш, илмий-тадқиқот ва тажриба конструкторлик ишланмалари ўсиш кўпроқ муҳим бўлиши мумкин.

Илмий-тадқиқот ва тажриба конструкторлик ишланмалари билан шуғулладиган солиқ тўловчиларнинг бир қатор тоифалари учун қисман (хорижий давлатларда солиқ кредити каби) эмас, балки тўлиқ озод қилиш ва бир солиқ тури эмас, балки бир қатор солиқлар ҳамда йиғимлар учун имтиёзли солиқ режими ўрнатилади. Бу инвестицион солиқ кредити талаб қилинмаслигининг сабабларидан биридир.

Бундан ташқари, юқори субсидияланган ҳудудлар ўртасидаги горизонтал солиқ рақобати баъзан алоҳида йирик ёки энг йирик солиқ тўловчилар учун ўз ҳудудида “оффшор”ни яратиш билан боғлиқ бўлади. Ҳудудлар солиқ салоҳиятини кенгайтириш, янги иш ўринларини яратиш ва солиқ тушумларининг кўпайиши шаклидаги таъсирчанлигини ошириш билан бир қаторда ҳудудлар бюджетига даромадларни камайишига олиб келиши мумкин. Яъни, талабнинг етишмаслигининг муҳим сабаби ҳудудлар томонидан тўлиқ озод қилиш ёки солиқ ставкасини пасайтириш фойдасига фойдаланишни рад этишдир. Буларнинг барчаси мамлакатда инновацион фаолиятни ривожлантириш процедурасини сезиларли даражада соддалаштириш ёки тўлиқ бекор қилиш зарурлигини кўрсатади.

Илмий-тадқиқот ва тажриба конструкторлик ишланмалари харажатлари учун солиқ имтиёзларининг хорижий давлатлар амалиёти вақт синовидан ўтган ва жуда хилма-хиллиги билан ажралиб туради. Бу тажрибаларнинг қўлланилиши эса мамлакатимиз миқёсида солиқ сиёсатининг ушбу соҳасини ривожлантиришда ўзининг ижобий самарасини беради.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Санто Б. Инновация как средство экономического развития. М.:Прогресс, 2011.-304 с
 2. Твисс Б. Управление научно-техническими нововведениями. М.:Экономика, 2009 – 89 с.
 3. Водачек Л., Водачкова О. Стратегия управления инновациями на предприятии. М.: Экономика, 2011. - 167 с.
 4. Штейнберг, Константин Константинович. Налоговое стимулирование инновационной деятельности предприятий: диссертация кандидата экономических наук: 08.00.10 / Штейнберг Константин Константинович;
 5. Гохберг, Л. М. Налоговая поддержка науки и инноваций: спрос и эффекты / Л. М. Гохберг, Г. А.
 6. Е. Косов, Э. В. Ягудина // Международный бухгалтерский учет. – 2013. – №1. – С. 38-42.
 7. Соболева, Г. В. Эффективность налоговых льгот в стимулировании инновационной деятельности / Г. В. Соболева,
 8. Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Современный экономический словарь. 5-е изд., перераб. и доп.М.: ИНФРА-М, 2006.]
 9. Тютюрюков Н.Н., Тернопольская Г.Б., Тютюрюков В.Н. Налоговые льготы и преференции: цель – одна, а механизм – разный // Налоговая политика и практика. 2009. № 10 (82)., с. 18
 10. Баландина А.С. Анализ теоретических аспектов налоговых льгот и налоговых преференций // Вестник Томского государственного университета. -2011.- №4(16).-S. 45-60.
- Баязитова Д.В. Содержание и классификация налоговых льгот и преференций // Вестник Саратовского государственного социально-экономического университета. 2015. №1 (55).